

ทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง สู่ผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัย

The Cultural Capital Of Hmoob Ethnic To Contemporary Fashion Products

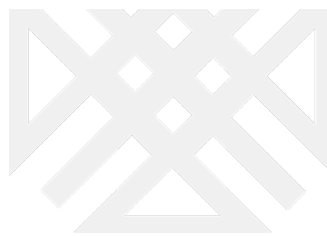
สุระเกียรติ รัตนอำนวยศรี¹

บทคัดย่อ

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมเครื่องแต่งกาย ประเพณีจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเปลี่ยนแปลงไป กลุ่มชาติพันธุ์ม้งใช้ทุนทางวัฒนธรรมเครื่องแต่งกายประเพณีของชาติพันธุ์ม้ง ต่อยอดด้วยการสร้างสรรค์สินค้าแฟชั่นร่วมสมัย เพื่อเป็นการสร้างอาชีพและสร้างรายได้ โดยแนวทางการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอย่างร่วมสมัยเพื่อการพาณิชย์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) อัตลักษณ์ของทุนทางวัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (2) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (3) นวัตกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นกับทุนทางวัฒนธรรม และ (4) แนวโน้มกระแสนิยม โดยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ม้งยังคงความงามทางสุนทรียะของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ยึดถือแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดของการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ อาทิ ที่มาและความหมายของลวดลาย, แนวทางการสร้างสรรค์ลวดลายจากการลอกเลียนธรรมชาติ, จากตำนานความเชื่อ และจากอักขระโบราณ, การสร้างสรรค์ลวดลายด้วยรูปร่างเรขาคณิต, เทคนิคกระบวนการสร้างสรรค์ลวดลายหรือเรียกว่า “การเขียนเทียน”, กระบวนการย้อมสีธรรมชาติ และการเลือกวัสดุที่มาจากธรรมชาติ เป็นต้น

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์แฟชั่น, ชาติพันธุ์ม้ง, ผ้าเขียนเทียน, การออกแบบร่วมสมัย

¹ อาจารย์พิเศษ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

Hmoob ethnic group who have lived in Thailand. They have inherited cultural heritage such as traditional costumes from ancestors. At present, the change of current social context is affecting the change of the Hmoob ethnic group way of life. Hmoob ethnic groups have extended the cultural capital in terms of Hmoob ethnic group's traditional costumes to create contemporary fashion products, in order to generate income. By the guidelines to create the contemporary fashion products from cultural capital of Hmoob ethnic group for commercial purposes with four important components: (1) Identity of the cultural capital of the Hmoob ethnic group's traditional costumes. (2) Target group (3) Innovation in fashion product design and cultural capital and (4) Trend The Creation of fashion products from the Hmoob ethnic group's cultural capital can maintain the aesthetic of the Hmoob ethnic group. The relationship with the concept of living with nature and beliefs that are inherited from their ancestors such as the origin and meaning on the fabric patterns. Guidelines for creating patterns by nature imitation. From legend and ancient characters, to create patterns with geometric shapes. Techniques for patterns creation which is called "Hmoob batik", The natural dyeing process and the selection of natural materials, and etc.

Keywords: fashion product, Hmoob ethnicity, Hmoob batik, contemporary design

การเดินทางของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย สืบเชื้อสายมาจาก ชาวม้ง(Hmoob/ Moob)ที่อาศัยอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ภาคเหนือของประเทศพม่า, ประเทศลาว, ประเทศเวียดนาม และประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีตำนานเล่าว่า เป็นกลุ่มผู้เดินทางจากดินแดนแห่งภูเขาที่มีอากาศหนาวเย็น ปกคลุมด้วยหิมะ กระทั่งอพยพลงสู่ประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ จากเอกสารเก่าแก่ของประเทศจีน กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมาต่อสู้อกับชาวจีนโดยเรื่อยมาจนกระทั่งสมัยจักรพรรดิจินซีฮ่องเต้ได้ปราบปรามกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จนบางส่วนหนีเข้าไปอยู่ตามภูเขาเพราะไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจและยอมรับวัฒนธรรมของชาวจีน อีกทั้งภายหลังยังคงสู้รบกับชาวจีนอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน จนกระทั่งราวปี พ.ศ.2009 กลุ่มชาติพันธุ์ม้งยอมจำนนและถอยลงมาสู่ดินแดนทางใต้ บริเวณบนเขาสูงเขตสิบสองปันนา และสิบสองจุไท

จากการสันนิษฐาน บรรพบุรุษกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อพยพข้ามแม่น้ำโขงเข้าสู่ดินแดนที่เป็นประเทศไทยระหว่างช่วง พ.ศ. 2390-2420 และอาศัยบริเวณบนเขาสูงและที่ราบเชิงเขาในประเทศไทย ในปัจจุบันกระจายอยู่ตามพื้นที่สูงบริเวณ 14 จังหวัดทางเหนือของไทย เช่น พะเยา เชียงราย

เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน ลำปาง สุโขทัย กำแพงเพชร ตาก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และจังหวัดเลย

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีการแบ่งเป็นหลายกลุ่มตามบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แต่มีภาษาพูดและเครื่องแต่งกายตามประเพณีที่แตกต่างกัน โดยในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันมากมีความแตกต่างกันจากเครื่องแต่งกายประเพณี ปัจจุบันนักวิชาการนำความแตกต่างของสำเนียงภาษาพูดและเครื่องแต่งกายประเพณีเป็นหลักเกณฑ์ในการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง สำหรับประเทศไทยพบกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ 1. กลุ่มชาวม้งเดือะ(Hmoob Dawb) ได้แก่ ม้งขาว และ 2. กลุ่มชาวม้งจื้อะ(Hmoob Ntsua) ได้แก่ ม้งดำ, ม้งเขียว, ม้งน้ำเงิน หรือ ม้งลาย(ม้งดอก)

วิถีชีวิต, วัฒนธรรม พิธีกรรมและความเชื่อ

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่ายและอาศัยอยู่กับธรรมชาติ(สไบทิพย์ ตั้งใจ, 2558) มีความเชื่อ, พิธีกรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีฉลองปีใหม่, ประเพณีการเกิด, ประเพณีการตาย, ประเพณีแต่งงาน เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งไม่มีภาษาที่แน่นอน กล่าวได้ว่ามีเพียงภาษาพูดไม่มีภาษาเขียนหรือตัวหนังสือ(จำนงค์ ปัญญาแก้ว, 2560) กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะเรียนพูดภาษาของผู้คนบริเวณที่ไปตั้งถิ่นฐาน ส่วนใหญ่จะยืมภาษาจีน, ภาษายูนนาน, ภาษาลาว และภาษาไทยภาคเหนือ แต่ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งให้ความสนใจในการศึกษาทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความเฉลียวฉลาดและทันต่อเหตุการณ์ในโลกปัจจุบัน

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีระบบเครือญาติที่มั่นคง นิยมอยู่กันหลายครอบครัว แต่ละครอบครัวจะมีสมาชิกอาศัยอยู่รวมกันมากและไม่นิยมแยกเรือน บ้านเรือนใดมีลูกหลานมากหัวหน้าครอบครัวก็จะสุขสบาย ในอดีตการสร้างบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะปลูกบ้านติดกับพื้นดิน โดยใช้ดินเป็นพื้นเรือน ยกพื้นสูงเพียงที่นอน วัสดุที่ใช้สามารถหาได้ในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่, หญ้าคา ประกอบกันเป็นที่อยู่อาศัย ในปัจจุบันการปลูกสร้างบ้านเรือนใช้วัสดุที่ทันสมัย เช่น อิฐบล็อก เสาคอนกรีต ปูนซีเมนต์ เป็นต้น ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จะมีการเสี่ยงทายล่วงหน้า หากสถานที่ตั้งมีความไม่เหมาะสมอาจจะทำให้มีเหตุร้ายเกิดความไม่สงบสุข

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความเชื่อทางศาสนา, การนับถือผี(Animist) ผสมกับการบูชาบรรพบุรุษ (Ancestor wore ship) (จำนงค์ ปัญญาแก้ว, 2560) การนับถือผีที่สำคัญซึ่งจัดว่าเป็นผู้สร้างสรรพคุณสิ่งทั้งปวงให้แก่มนุษย์ ได้แก่ ผีไข้ หรือ เหยื่อไข้ หมายถึงเทวดาหรือเทพ ซึ่งเป็นผู้อนุญาตให้คนลงมาเกิด สามารถตัดสินชะตาชีวิตกำหนดอายุของคน เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีพิธีกรรมนับถือผี โดยหากเกิดการเจ็บป่วยล้วนแต่เป็นผลมาจากการผิดผี ทำให้ผีโกรธและลงโทษให้เจ็บป่วย ต้องทำพิธีกรรมแก้จะช่วยทำการรักษาความเจ็บป่วย กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความเชื่อว่า การมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ไม่มีโรคภัย นั่นคือความสุขอันยิ่งใหญ่ จึงมีพิธีกรรมในการรักษาโรคที่แตกต่างกัน

วัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังคงมีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน การแต่งกายประเพณีของสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในปัจจุบันนิยมแต่งกายเนื่องในโอกาสพิเศษหรือวันสำคัญ เช่น เทศกาลปีใหม่, การใช้ในแต่งกายให้แก่ผู้เสียชีวิต เนื่องจากมีความเชื่อว่าหากผู้เสียชีวิตไม่ได้สวมใส่ชุดม้งบรรพบุรุษจะจดจำไม่ได้และไม่ต้อนรับ เป็นต้น นอกจากนี้วัฒนธรรมการแต่งกายที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันแล้วยังคงสืบทอดกระบวนการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายมาอีกด้วย

วัฒนธรรมเครื่องแต่งกายประเพณีกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีหลายขั้นตอน และมีกระบวนการที่ซับซ้อน เช่น การเตรียมผืนผ้าโดยในอดีตจะทอผ้าป่าน, ผ้าฝ้าย หรือผ้าใยกล้วย(ใยจากผักกาดขิงแต่เรียกใหม่ดิบ)ที่ผลิตขึ้นเอง, การย้อมเย็น(นิยมใช้ใบฮ่อมหรือคราม), การเขียนลวดลายด้วยขี้ผึ้งบนผืนผ้า(เชาก้างเจีย) ที่มีความหมายสอดคล้องกับคติความเชื่อของบรรพบุรุษ ปัจจุบันเรียกว่า “ผ้าเขียนเทียน” คล้ายเทคนิคการทำผ้าบาติก(Batik) โดยการเก็บขี้ผึ้งมาจากในป่า นำมาต้มให้ละลาย นำปากกาเขียนขี้ผึ้งทำจากแผ่นเหล็กหรือทองเหลืองที่เรียกว่า “อวด้า” หรือ “หลาจัง” จุ่มลงขี้ผึ้งเหลวและนำมาวาดลงบนผืนผ้าให้เป็นลวดลายตามจินตนาการ เมื่อขี้ผึ้งเหลวเย็นตัวลงเกาะติดกับเนื้อผ้าจากนั้นนำไปย้อม ขี้ผึ้งที่เขียนไว้จะกันไม่ให้สีย้อมเกาะใยผ้า นำผ้าที่ย้อมเสร็จแล้วไปต้มส่วนของขี้ผึ้งละลายออกจะได้ลวดลายสีขาวบนพื้นผ้าจากสีย้อม(สีครามหรือครามจนเกือบดำ) นำไปปักลวดลายด้วยเส้นด้ายและผ้าชิ้นเล็กหลากสีส้นประดับตกแต่งบริเวณเสื้อ เช่น ที่รอบคอ ปลายแขน เป็นต้น หรือนำไปอัดฟลิตและตัดเย็บเป็นกระโปรง สร้างสรรค์เป็นเครื่องแต่งกายประเพณีที่สวยงามต่อไป กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยทั้ง 2 กลุ่มมีการแต่งกายที่ลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้

1. กลุ่มม้งดำ, ม้งเขียว, ม้งน้ำเงิน หรือ ม้งลาย(ม้งดอก) นิยมแต่งกายด้วยชุดสีดำมากกว่าสีอื่น เครื่องแต่งกายผู้ชาย นิยมใช้ผ้าสีย้อมครามหรือสีดำ เสื้อไม่มีปก, แขนเสื้อยาวถึงข้อมือตกแต่งขลิบขอบข้อมือหรืออาจปักลวดลายลาย ชายเสื้อด้านขวาป้ายทับซ้าย ประดับตกแต่งสาบเสื้อด้วยผ้าสีปักลวดลายตลอดแนว ชายเสื้อสั้นเพียงเอวหรือสั้นกว่านั้นเล็กน้อย กางเกงมีสีเดียวกับเสื้อ ทรงหลวมปลายขาเล็กบริเวณปลายขากางเกงอาจมีการปักลวดลาย รอบเอวจะใช้ผ้าสีแดงที่มีความยาวประมาณ 4-5 เมตร ทับกางเกงไว้ ชายผ้าปักลวดลาย นิยมคาดเข็มขัดเงินหรือเข็มขัดหนังทับผ้าแดงนี้อีกชั้นหนึ่ง เครื่องแต่งกายผู้หญิง นิยมใช้ผ้าสีแดงเหมือนกับเครื่องแต่งกายชาย ปกเสื้อเป็นแบบคอปกกะลาสีห้อยพับไปด้านหลัง ด้านหนึ่งของคอปกเสื้อจะมีการประดับขี้ผึ้งลวดลายสวยงาม แขนยาวจรดข้อมือ เสื้อมีความยาวมากกว่าเสื้อของผู้ชายเก็บชายเสื้อไว้ด้านในกระโปรง สาบเสื้อด้านซ้ายและขวาจะปักลวดลาย สวมใส่กระโปรงผ้าใยกล้วยเขียนลายด้วยขี้ผึ้ง กระโปรงเป็นแบบกระโปรงป้ายทับกันที่ด้านหน้า มีลวดลายและปักประดับตกแต่ง บริเวณด้านหน้าของกระโปรง จะมีผ้าสีเหลี่ยมผืนยาวประดับตกแต่งงานปักลวดลาย หากแต่งงานแล้วมักจะใช้ผ้าพื้นสีแดงยาว และคาดเข็มขัดเงินทับผ้าคาดเอวอีกชั้นหนึ่ง

2. กลุ่มม้งขาว ทั้งเพศชายและหญิงจะติดแถบผ้าสีขาวหรือสีฟ้าอ่อนขนาด 2-3 นิ้ว บริเวณ

ปลายแขนเสื้อ เครื่องแต่งกายชาย นิยมใช้ผ้าสีดำแต่ชายเสื้อจะสั้นกว่า เปิดให้เห็นท้องซึ่งแสดงถึงความสมบูรณ์ของร่างกายเป็นความงามอย่างหนึ่ง กางเกงจีทรงหลวมปลายขาตรง(คล้ายกางเกงจีน) มีแถบผ้าแดงพันเอวปักลวดลายและคาดทับด้วยเข็มขัดเงินหรืออาจเป็นเข็มขัดหนังก็ได้ เครื่องแต่งกายหญิง นิยมใช้ผ้าสีดำ แนวสไบเสื้อทั้งสองข้างนิยมขลิบด้วยผ้าสีฟ้าหรือสีน้ำเงินเรียบ ๆ เสื้อแขนยาวถึงข้อมือ รอบข้อมือเสื้อทั้งสองข้างขลิบด้วยผ้าสีเดียวกับสไบเสื้อ คอปกด้านหลังเป็นปกเสื้อทรงกะลาสีมีการปักลวดลาย กระโปรงป้ายหน้าแต่มีสีขาวล้วน และผ้าห้อยปิดด้านหน้าประดับตกแต่งลวดลายสวยงาม

ภาพที่ 1 : ภาพการแต่งกายประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย
ที่มา (1)อ้างถึงใน สไปทิพย์ ตั้งใจ. 2558, (2)บ้านจอมยุทธ (3) ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร,
(4) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

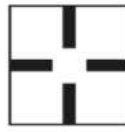
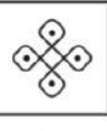
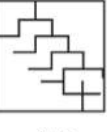
อัตลักษณ์ลวดลายจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

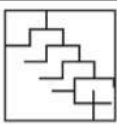
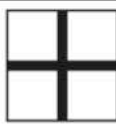
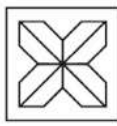
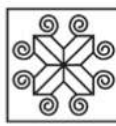
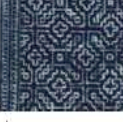
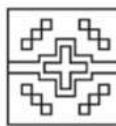
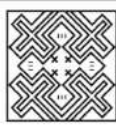
กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ประกอบกับคติความเชื่อการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ องค์ประกอบทางการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สำคัญสำหรับเครื่องแต่งกายประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย คือ ลวดลายบนผืนผ้า ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและเรื่องราวทางวัฒนธรรมของหญิงชาวม้งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษนับหลายร้อยปี(ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ,2563) จนกล่าวได้ว่าเป็นอัตลักษณ์จำเพาะของเครื่องแต่งกายของชาติพันธุ์ม้ง ที่มีลวดลายเป็นของตนเอง บ่งบอกและแสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อัตลักษณ์และกรรมวิธีการสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้ามี 3 กรรมวิธี(ฝ่ายวิจัยและพัฒนาอนุรักษ์ศิลปสาขางานพัฒนาผลิตภัณฑ์และศักยภาพ, 2563) ได้แก่ การปัก การเย็บติด และการเขียนเทียนบนผืนผ้า(เซกั้งเจ็ย) โดยทั้ง 3 กรรมวิธีได้รับการสืบทอดและแรงบันดาลใจจากคติความเชื่อจากบรรพบุรุษ, ตำนานเรื่องเล่า, ธรรมชาติและวิถีชีวิต ถ่ายทอดจินตนาการสร้างสรรค์ลวดลายในลักษณะเรขาคณิต(Geometric From) และมีชื่อเรียกลวดลายที่ต่างกัน เนื่องจากการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความแตกต่างกันส่งผลให้การเรียกชื่อของลวดลายจึงมีความแตกต่างกันไปแต่ละพื้นที่ แต่หากวิเคราะห์ลวดลายจากเครื่องแต่งกายประเพณี สามารถแบ่งแนวทางของการสร้างลวดลายบนผืนผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ในประเทศไทย ด้วยแนวคิดของการสร้างสรรค์ลวดลายได้ 3 แนวทาง ได้แก่ (1) ลักษณะลวดลายที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น การเลียนแบบต้นไม้ เช่น ลายโห้วขร้ว (ลายผักกูด) หรือการเลียนแบบสัตว์ เช่น ลายก้าก้อ (ลายก้นหอย) เป็นต้น (2) ลักษณะลวดลายที่เกิดจากตำนาน, ความเชื่อ เช่น ลายบันไดวี้ (ลายกางเขน) (3) ลักษณะลวดลายที่เกิดจากอักขระโบราณ เช่น ลายเหล้าจ๋า (ลายอักขระโบราณ)

ตารางที่ 1 : ตารางลวดลายจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ลวดลายจาก เครื่องแต่งกาย ประเพณี	ชื่อลวดลาย และ ความหมาย	ลักษณะ ลวดลาย	ลวดลายจาก เครื่องแต่งกาย ประเพณี	ชื่อลวดลาย และ ความหมาย	ลักษณะ ลวดลาย
 ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557	ลายก้าก้อ หรือลายก้น หอย	 ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563	 ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557	ลายกัวบู้ หรือ ลาย คอกหมู	 ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563
 ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557	ลายโห้วขร้ว ลายผักกูด, ผักพื้นบ้าน	 ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563	 ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557	ลายแน่ง หน้า, ลาย รอยตีนหนู	 ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563
 ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557	ลายค้อมวน เจ, ลาย ดวงตาของ ปลา	 ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563	 ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557	ลายต้อ ตัวต้อ คล้ายกับก้น หอยมีหาง	 ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563
 ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557	ลายบัน ไดว้โต่ว ลายผักถั่ว	 ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563	 ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557	ลายบันไดว้ ลาย กากบาท, ไม้กางเขน	 ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563

	ลายบันได ไต่ไต่ ลายผักถั่ว			ลายบันได ลาย กากบาท, ไม้กางเขน	
ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557		ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563	ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557		ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563
	ลายลู่เบิ้ล ลายเม็ด ข้าวเปลือก			ลายแน่นจ้อ ลายเท้าเสือ	
ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557		ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563	ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557		ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563
	ลายบ่อนแจ ยจ้อ หมายถึง ลาย หูเสือ			ลายตั้งก้อ ลายกลีบ กระโปรง	
ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557		ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563	ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557		ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563
	ลายเหม่งก้า หรือ ก้าย ลายตีนไก่			ลายเหง้าพัง หรือลายตา แพะ	
ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557		ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563	ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557		ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563
	ลายกัณฑ์ยา ลายใยแมง มุม			ลวดลายวิถี ชีวิต	
ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557		ที่มา สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ 2563	ที่มา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ 2557		

ลวดลายบนผืนผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ใช้แนวทางกระบวนการสร้างสรรค์ด้วยวิธีการเขียนเทียนบนผืนผ้า หรือการปักเป็นลวดลายบนผืนผ้า หรือทั้งสองกระบวนการผสมกัน การสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้านั้นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งไม่นิยมเว้นช่องว่าง(Space)ของลวดลายบนผืนผ้า นิยมทำลวดลายเต็มผืนผ้า เนื่องจาก ความสุนทรียะของลวดลายบนผืนผ้ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยนั้น ต้องมีลวดลายประดับตกแต่งทั้งผืนผ้า(สัมภาษณ์ : รัตนพร ลินท้าว, 2563)จึงจะเป็นผืนผ้าที่มีความสวยงาม

อัตลักษณ์เครื่องแต่งกายประเพณีสำหรับสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ลักษณะการแต่งกายของเครื่องแต่งกายประเพณีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย พบว่า ลักษณะรูปแบบของเครื่องแต่งกายประเพณีมีลักษณะใกล้เคียงกัน พบความแตกต่างกัน เช่น สีและรายละเอียดของลวดลาย โดยสามารถวิเคราะห์เพื่อหาอัตลักษณ์เครื่องแต่งกายประเพณีสำหรับผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงสไตล์และองค์ประกอบการแต่งกายตามแนวคิดทฤษฎีทางแฟชั่น(คิวรี อรอุณารณ, 2558, หน้า 129) โดยแบ่งองค์ประกอบได้ดังนี้

1. โครงร่างเงา(Silhouette) รูปแบบเครื่องแต่งกายประเพณี(Traditional Costume) ได้แก่ เสื้อป้ายแขนยาว(Long Sleeve Wrap Top), กระโปรงพลีทความยาวระดับมินิ (Pleated Mini Skirt)
2. สี(Color) สีจากการย้อมธรรมชาติ(Natural Dye) เช่น สีคราม(Indigo)
3. รายละเอียด(Details) การสร้างลวดลายของลวดลายของกลุ่มชาติพันธุ์, การเขียนเทียน (Hmoob Batik), การปัก(Hmoob Embroidery) การอัดพลีท(Hmoob Pleats)
4. วัสดุ (Material) เส้นใยธรรมชาติ(Natural Fiber) เช่น ผ้าป่าน(Linen), ผ้าฝ้าย (Cotton), ผ้าใยกัญชง(Hemp)

บริบท...ที่เปลี่ยนแปลงไป

บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน การเข้าสู่สังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการพัฒนา ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย เปลี่ยนแปลงไป จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการลงพื้นที่ภาคสนามบริเวณพื้นที่จังหวัด น่าน (บริเวณอำเภอปัว) พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคง ประเพณีดั้งเดิมไว้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยุคใหม่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิต แต่ยังคงไว้ซึ่งรากวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ

บริเวณที่ตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างไปจากบรรพบุรุษดั้งเดิมที่นิยมอาศัยบริเวณภูเขา มีการกำหนด ทิศทางการตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เปลี่ยนแปลงเป็นการเลือกแหล่งอาศัยบริเวณพื้นที่ราบ ในแหล่ง ชุมชน หรือ บริเวณใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ยังคงรูปแบบการอยู่เป็นครอบครัวใหญ่และการอยู่ อาศัยแบบใกล้ชิดเครือญาติ การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยที่มีความสะดวกสบายเหมาะสมตามยุคสมัย และเหมาะสมกับรูปแบบการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันมากขึ้น ถึงกระนั้นลักษณะของบ้านเรือน ที่อยู่อาศัยจะเปลี่ยนแปลงไปแต่ภายในที่อยู่อาศัยยังคงมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำหรับประกอบพิธีกรรมตาม ความเชื่อแบบโบราณ ที่คงอัตลักษณ์ทางความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีบรรพบุรุษที่ยังคงสืบทอดมา จนถึงปัจจุบัน

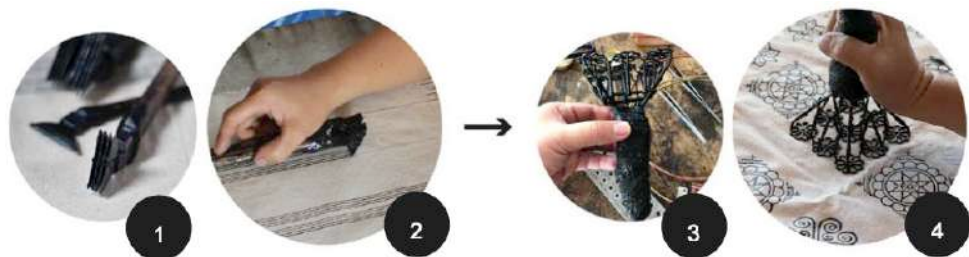
การสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยยังคงใช้รูปแบบภาษาพูดของตัวเองที่ สืบทอดมาจากบรรพบุรุษร่วมกับภาษาไทย ภาษาของกลุ่มนั้นนิยมใช้ภายในกลุ่มชาติพันธุ์และภายใน ครอบครัว จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนิยมส่งลูกหลานไปเรียนหนังสือ จึงได้ เรียนรู้ภาษาไทย และใช้ภาษาไทยควบคู่ไปด้วย ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งวัยรุ่นสามารถสื่อสาร

ภาษาไทยได้ดีกว่ารุ่นพ่อแม่ บางครั้งความต้องการสื่อสารกับกลุ่มชาติพันธุ์รุ่นพ่อแม่จึงต้องใช้การสื่อสารผ่านลูก เพื่อให้ลูกใช้ภาษาของกลุ่มสำหรับการอธิบายเพื่อความเข้าใจ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกาย จากเครื่องแต่งกายประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยสู่การแต่งกายแบบร่วมสมัยตามรูปแบบโครงสร้างเครื่องแต่งกายที่นิยมในปัจจุบัน แต่การสืบทอดประเพณีสำคัญและวันสำคัญดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ที่ยังคงส่งผลให้การสืบทอดวัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน และจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยมีการประยุกต์เครื่องแต่งกายประเพณีผลิตเป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่นในเชิงพาณิชย์ เพื่อการสร้างรายได้, สร้างอาชีพให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย

วิวัฒนาการการผลิตเขียนเทียนสู่ผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัย

สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม เพื่อความอยู่รอดและการยกระดับฐานะทางสังคม ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยมีการปรับตัวและประยุกต์ใช้ทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นและผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์จากการทำผ้าเขียนเทียนเพื่อใช้สอยภายในครอบครัวแบบในอดีต สู่การเปลี่ยนแปลงไปในเชิงพาณิชย์ในปัจจุบัน เพื่อสร้างรายได้หาเลี้ยงครอบครัว แต่เนื่องด้วยขั้นตอนการผลิตลวดลายบนผืนผ้าด้วยการเขียนเทียนแบบโบราณ(เขากั้งเจีย) ที่ใช้ระยะเวลาและไม่สามารถผลิตได้ตามความต้องการของตลาดในเชิงพาณิชย์ ในปัจจุบันพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ทำการพัฒนาประดิษฐ์อุปกรณ์แม่พิมพ์เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ลวดลายลงบนผืนผ้า และผสมผสานกับเทคนิคการเขียนเทียนด้วยมือแบบโบราณ เป็นการใช้แม่พิมพ์ในการสร้างสรรค์ลวดลายนี้เป็นการประดิษฐ์เครื่องมือด้วยภูมิปัญญาและนำมาใช้งานเพื่อลดระยะเวลาการผลิต ที่สามารถผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดในปัจจุบัน

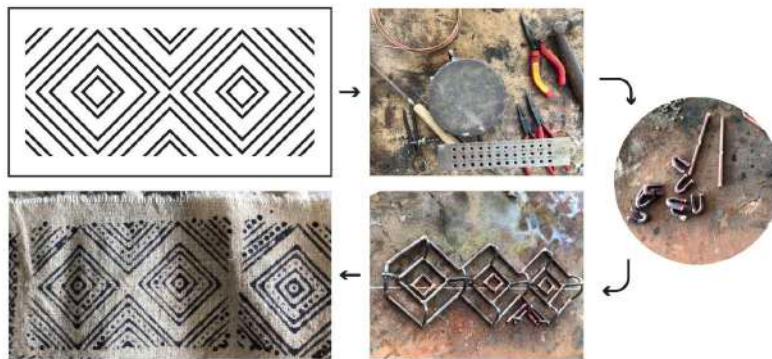

ภาพที่ 2 ภาพการพัฒนาอุปกรณ์เขียนเทียนแบบโบราณเป็นแบบแม่พิมพ์

ที่มา: ภาพ (1) จาก ผ้าเขียนเทียนHmong Batikกราฟิกบนผืนผ้า, อนุรัตน์ วัฒนาวงศ์สว่าง, สืบค้นจาก <https://www.nairobibroo.com/travel/tips-travelers/hmong-batik/> (2) - (4) สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ

กระบวนการขั้นตอนประดิษฐ์แม่พิมพ์เพื่อใช้ในการสร้างลวดลายบนผืนผ้าด้วยการเขียนเทียนจากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย ได้แก่ การออกแบบลวดลายและกำหนดขนาดของแม่พิมพ์ โดยกำหนดขนาดความกว้างและยาวตามต้องการ แต่ต้องระวังเรื่องถ้าลายที่มีความใหญ่เกินไปจะไม่สามารถทำให้การสร้างลวดลายไม่สม่ำเสมอ จากนั้นเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างแม่พิมพ์, เส้นลวด, เครื่องมือการเชื่อม จากนั้น นำเส้นลวดผ่านความร้อน เข้าผ่านอุปกรณ์ทำให้เส้นลวดมีความเล็กตามต้องการ เนื่องจากหากเส้นลวดมีความหนาจะทำให้ลวดลายตอนเขียนเทียนไม่ติด เมื่อได้ขนาดลวดตามที่ต้องการแล้ว นำมาประกอบและติดกันเพื่อให้ได้ลวดลายตามที่ต้องการ ในขั้นตอนสุดท้ายทดสอบการใช้งานบนผืนผ้าและปรับปรุงแม่พิมพ์ให้สมบูรณ์

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการประดิษฐ์แม่พิมพ์เพื่อใช้ในการสร้างลวดลายบนผืนผ้าด้วยการเขียนเทียนจากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ร้านรัตนพรผ้าเขียนเทียน
ที่มา : สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ

การพัฒนาอุปกรณ์แม่พิมพ์เพื่อใช้ในการเขียนเทียนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง พบข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อการผลิต เช่น การผลิตแม่พิมพ์ที่มีขนาดใหญ่เกินไปจะส่งผลให้ขั้นตอนการปั๊มลายไม่สม่ำเสมอ เขียนไม่สามารถเกาะใยผ้าได้เพียงพอทำให้ลวดลายไม่คมชัด ไม่สวยงาม, การออกแบบลวดลายเส้นที่ใหญ่เมื่อผลิตแม่พิมพ์แล้วก็จะพบปัญหาเดียวกัน คือ เขียนไม่สามารถเกาะเส้นใยได้ทำให้ลวดลายไม่สวยงามสม่ำเสมอ

อุปกรณ์แม่พิมพ์เป็นลักษณะตัวปั๊มในการสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้า เพื่อลดระยะเวลาในการสร้างสรรค์ลวดลาย โดยแนวทางการสร้างสรรค์ลวดลายยังคงสอดคล้องกับแนวคิดแบบดั้งเดิมด้วยรูปทรงเรขาคณิต(Geometric Form) ได้แก่ แนวคิดลวดลายที่เกิดจากธรรมชาติ, ลวดลายที่เกิดจากตำนาน, และลวดลายที่เกิดจากอักขระโบราณ โดยนำลวดลายดั้งเดิมนำมาประยุกต์ออกแบบใหม่ หรือใช้แนวทางการจัดวางใหม่ผสมผสานกับเทคนิคการปักที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างร่วมสมัย อีกทั้งยังคงอัตลักษณ์ทางสุนทรียภาพของลวดลายที่ยังคงความไม่มีพื้นที่ว่างในการออกแบบ(No Space)ลวดลายบนผืนผ้าที่มีความสวยงามและสอดคล้องกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์แฟชั่นในตลาดปัจจุบัน

ภาพที่ 4 ภาพตัวอย่างลวดลายจากอุปกรณ์แม่พิมพ์เพื่อใช้ในการสร้างลวดลายบนผืนผ้า
แทนการเขียนเทียนแบบโบราณ จากร้านรัตนพรผ้าเขียนเทียน
ที่มา : สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ

กระบวนการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าเขียนเทียนจากอัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งสู่กระบวนการย้อมจากสีธรรมชาติด้วยใบย้อมหรือคราม(สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2555) ได้แก่ การเตรียมน้ำย้อม(ครามหรือย้อม), นำผ้าเขียนเทียนย้อมและตาก จากนั้นสามารถย้อมซ้ำเพื่อให้สีเข้มจนได้สีเข้มสวยงาม นำผ้าที่ย้อมสำเร็จไปต้มในน้ำร้อนให้เทียนหลุดออกจากผืนผ้า จากนั้นนำผ้าที่ได้ตากให้แห้งและนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 5 ภาพขั้นตอนการผลิตผ้าเขียนเทียนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเพื่อใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์
แฟชั่นเชิงพาณิชย์ จากร้านรัตนพรผ้าเขียนเทียน
ที่มา : สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ

ภาพที่ 6 ภาพผืนผ้าด้วยการตกแต่งบนผืนผ้าจากเทคนิคการเขียนเทียน

ด้วยทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ที่มา : <https://www.facebook.com/รัตนพรผ้าเขียนเทียน-1430000733954295>

การแปรรูปผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยการนำผ้าเขียนเทียนแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่นและผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เช่น สีน้าท่อนบน(Blouse), กระโปรง(Skirt), เสื้อคลุม, เครื่องประดับตกแต่งต่างๆ, กระเป๋า, ผ้าพันคอ เป็นต้น

ภาพที่ 7 ภาพผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งของร้านรัตนพรผ้าเขียนเทียน

ที่มา : สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ

การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัยจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

การเปลี่ยนแปลงแปลงของบริบททางสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิต ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแต่งกายเพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมใน

ยุคปัจจุบัน โดยสามารถเปรียบเทียบลักษณะรูปแบบของเครื่องแต่งกายประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย กับลักษณะผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของเครื่องแต่งกายประเพณีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงสไตล์และองค์ประกอบการแต่งกายตามแนวคิดทฤษฎีทางแฟชั่นได้ดังนี้

1. โครงร่างเงา(Silhouette) พบว่า เปลี่ยนแปลงไปจาก รูปแบบเครื่องแต่งกายประเพณี (Traditional Costume) ได้แก่ เสื้ออ้อมแขนยาว(Long Sleeve Wrap Top), กระโปรงพลีทความยาวระดับมินิ (Pleated Mini Skirt) เป็นรูปแบบลักษณะตามกระแสนิยม(Trend) เพื่อการพาณิชย์
2. สี (Color) พบว่า สีจากการย้อมธรรมชาติ(Natural Dye) เช่น สีคราม(Indigo) การย้อมสีครามนี้ ยังคงอัตลักษณ์ไว้เช่นเดิม มีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเช่น การผสมเทคนิคการมัดย้อม เป็นต้น
3. รายละเอียด(Details) พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงการสร้างลวดลายของกลุ่มชาติพันธุ์, การเขียนเทียน(Hmoob Batik) เปลี่ยนแปลงอุปกรณ์แต่ยังคงแนวคิดของการสร้างลวดลาย, การปัก(Hmoob Embroidery) ยังคงการปักรูปแบบเดิมแต่ลดปริมาณการปักให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์, การอัดพลีท(Hmoob Pleats) พบว่ายังใช้เทคนิคการอัดพลีทด้วยวิธีดั้งเดิม
4. วัสดุ (Material) พบการเปลี่ยนแปลงจากการใช้เส้นใยธรรมชาติ(Natural Fiber) เช่น ผ้าป่าน(Linen), ผ้าฝ้าย (Cotton), ไผ่ก่าฮุง(Hemp) เป็นต้น เปลี่ยนเป็นการใช้เส้นใยธรรมชาติสำเร็จรูป ไม่นิยมทอผ้าเองแบบเช่นแต่ก่อน อาจด้วยความต้องการผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

จากการเปรียบเทียบลักษณะรูปแบบของเครื่องแต่งกายประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกับผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากการใช้ทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยด้วยองค์ประกอบทางแฟชั่น สามารถแสดงให้เห็นถึงแนวทางการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นและไลฟ์สไตล์จากทุนทางวัฒนธรรมเครื่องแต่งกายประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยดังนี้ โครงร่างเงา(Silhouette) เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยเพื่อการพาณิชย์ และเป็นไปตามขีดความสามารถของผู้ประกอบการ, สี(Color) ย้อมธรรมชาติด้วยสีคราม(Indigo) โดยใช้ใบครามหรือฮ่อม, รายละเอียด(Detail) เทคนิคการเขียนเทียน(Batik) และการสร้างลวดลายยังคงแนวคิดของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง, การปัก(Embroidery) และการอัดพลีท(Pleats) เป็นส่วนรายละเอียดตกแต่งเพิ่มเติมกับการออกแบบสินค้า ที่ทำให้สินค้าเกิดความน่าสนใจ, วัสดุ(Material) เนื่องจากยังคงย้อมสีธรรมชาติ วัสดุที่เหมาะสมยังคงเน้นวัสดุที่ใช้เส้นใยธรรมชาติ (Natural Fiber)

การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นและไลฟ์สไตล์จากทุนทางวัฒนธรรมเครื่องแต่งกายประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบอย่างร่วมสมัย (Contemporary Design) กล่าวคือ การประยุกต์ใช้แนวคิดจากทุนวัฒนธรรมดั้งเดิมนำมาออกแบบสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ตอบสนองกับวิถีชีวิตของผู้บริโภคในปัจจุบัน เสมือนการผสมผสานเชื่อมโยงวัฒนธรรมระหว่างยุคสมัย ถ้าย้อนวัฒนธรรมดั้งเดิมสู่วัฒนธรรมการแต่งกายตามยุคสมัยปัจจุบัน

แนวทางการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัยจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

แนวทางการสร้างสรรค์สินค้าแฟชั่นจากทุนทางวัฒนธรรม ต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลักสำคัญ 4 ส่วน (ศิริ อริยุนารถ, 2558 ,118-119) ได้แก่ 1.กลุ่มเป้าหมาย (Target), 2.วัฒนธรรม (Culture), 3.นวัตกรรม(Innovation), 4.แนวโน้มกระแสความนิยม(Trend) โดยสามารถใช้เป็นแนวทางการสร้างสรรค์ตราสินค้าแฟชั่นและผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์จากแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมเครื่องแต่งกายประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งดังนี้

ภาพที่ 7 ภาพองค์ประกอบการสร้างตราสินค้าแฟชั่นจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง
ที่มา : สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ

1. กลุ่มเป้าหมาย(Target) การเลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยในการกำหนดทิศทางของตราสินค้า เพราะ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายทำให้ผู้ประกอบการสามารถทราบถึงลักษณะของกลุ่มผู้บริโภค รสนิยมและรูปแบบการดำเนินชีวิต ด้วยการศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์(Demographic) และลักษณะค่านิยมบุคลิกภาพและความสนใจ(Psychographic) เพื่อใช้ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถกำหนดทิศทางของตราสินค้าและประเภทของสินค้าที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

2. วัฒนธรรม(Culture) วัฒนธรรมแบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ วัฒนธรรมที่จับต้องได้(Tangible Culture) และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้(In-Tangible Culture) โดยในที่นี้การใช้ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ผู้ประกอบการควรเลือกใช้ แนวทางของทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่เหมาะสมกับการสร้างสรรค์สินค้า และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการตลาด

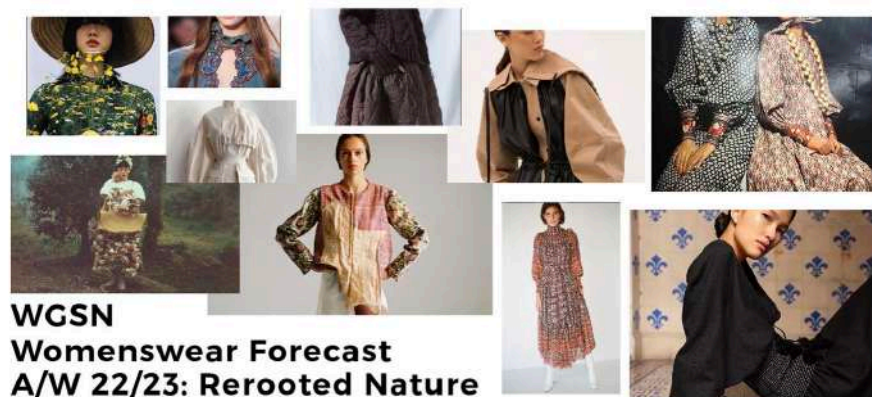
3. นวัตกรรมการออกแบบ(Innovation) การสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการออกแบบที่เชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นการเชื่อมโยงวัฒนธรรมกับการออกแบบสินค้าแฟชั่นจากวัฒนธรรมม้งในรูปแบบดั้งเดิมสู่รูปแบบของผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย มีสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบัน

4. แนวโน้มกระแสนิยม(Trend) คือ ส่วนที่สำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการมีความแม่นยำในการพัฒนาสินค้า แนวโน้มกระแสนิยมเป็นภาพรวมของการทำนายทิศทางความต้องการของผู้บริโภค เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งผลให้รูปแบบของผลิตภัณฑ์ได้รับการตอบรับกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะทำให้รูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้าแฟชั่นของกลุ่มเป้าหมายตามยุคสมัย

ผลงานการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัยจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

จากแนวทางการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัยจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ผู้กระบวนกรสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัย คอลเลคชั่น “CONTEMPORARY HMONG” การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัยจากทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์ลวดลายจากทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง สร้างสรรค์จัดวางลวดลายใหม่ ร่วมกับการประยุกต์ใช้แนวโน้มกระแสนิยมสากล โดยสามารถกำหนดองค์ประกอบของคอลเลคชั่นดังนี้

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมายกลุ่มเจเนอเรชันวาย(Generation Y) คือ บุคคลที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2524 - 2538 กลุ่มผู้บริโภคกลุ่มนี้มีความเป็นตัวของตัวเองสูงจึงไม่ชอบการถูกบังคับ ดังนั้นสินค้าและบริการที่เหมาะสมกับคนกลุ่มนี้จะต้องออกมาในรูปแบบที่สะดวกสบายทันสมัย ดูดี มีรสนิยม ต้องเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว(Go Online Thailand, 2020) โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายกลุ่มเจเนอเรชันวายที่มีรูปแบบการใช้ชีวิตในเมืองหลวง
2. กำหนดทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยใช้เทคนิคการสร้างสรรค์ลวดลาย และนำมาจัดวางองค์ประกอบใหม่,
3. กำหนดแนวทางการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการออกแบบที่เชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นการเชื่อมโยงวัฒนธรรมกับการออกแบบสินค้าแฟชั่นจากวัฒนธรรมม้งในรูปแบบดั้งเดิมสู่รูปแบบของผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย มีสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่มีรูปแบบการใช้ชีวิตในเมืองหลวง และ
4. กำหนดแนวโน้มกระแสความนิยม(Trend)แบบสากล โดยเลือกใช้แนวโน้มกระแสนิยมจากองค์กร World Global Style Network (WGSN) เป็นองค์กรที่ให้บริการการคาดการณ์แนวโน้มของอุตสาหกรรมแฟชั่นและการออกแบบ(TCDC RESOURCE CENTER, มปป. หน้า 3) โดยเลือกใช้แนวโน้มกระแสนิยมแฟชั่นฤดูกาลออกത്ม/วินเทอร์ ประจำปี 2022-2023 ชื่อ Rerooted Nature(WGSN, 2022) ที่กล่าวถึง เรื่องราวเกี่ยวกับ ธรรมชาติ, มรดกงานฝีมือ และภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ

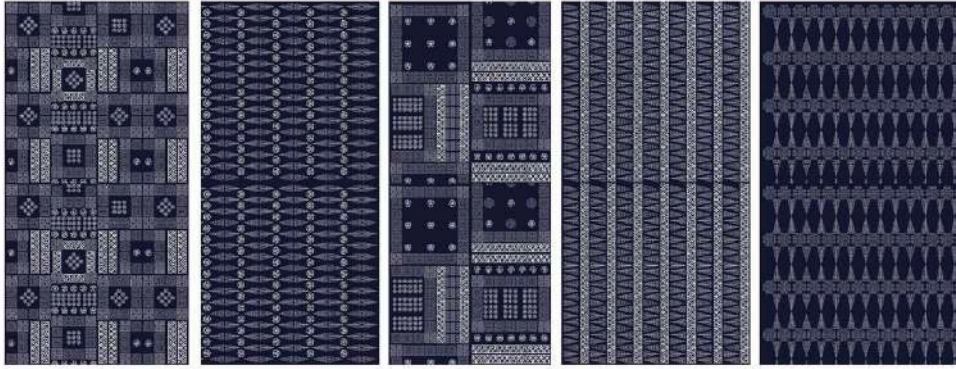
ภาพที่ 8 ภาพแนวโน้มกระแสนิยมแฟชั่นฤดูกาลออกത്ม/วินเทอร์ ประจำปี 2022-2023

ชื่อ Rerooted Nature โดย WGSN

ที่มา : www.wgsn.com

แนวทางการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัยจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ภาพที่ 9 ภาพการจัดวางลวดลายใหม่บนผืนผ้าจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง
ที่มา : สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ

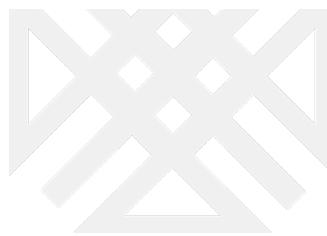

ภาพที่ 10 ภาพแนวทางการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัยจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง
ที่มา : สุระเกียรติ รัตนอำนวยศิริ

สรุปผล

การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ระหว่างการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเพื่อใช้ในการประกอบกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และ การพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเพื่อการพาณิชย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ยังคงความงามตามรูปแบบของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และยึดแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดของการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและแนวคิดจากบรรพบุรุษ เช่น การสร้างลวดลายจากการลอกเลียนธรรมชาติ, การสร้างสรรค์ลวดลายด้วยรูปแบบเรขาคณิต(Geometric Form), กระบวนการผลิตที่ยังคงใช้การย้อมสีธรรมชาติ(Natural Dye), การเลือกวัสดุที่เป็นวัสดุจากธรรมชาติ(Natural Material), เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นอย่างร่วมสมัย โดยจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ อัตลักษณ์ของทุนทางวัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยในบทความนี้ได้แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านการแต่งกายประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ที่วิเคราะห์ด้วยหลักการองค์ประกอบทางแฟชั่น สามารถนำแนวทางมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นอย่างร่วมสมัย องค์ประกอบทางแฟชั่นด้านรายละเอียดตกแต่งของเครื่องแต่งกายประเพณี(แนวทางการสร้างสรรค์ลวดลายหรือแนวคิดในการสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้า) สามารถประยุกต์กับแนวโน้มกระแสนิยมทางแฟชั่นเพื่อสร้างสรรค์ออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นที่ตอบสนองความต้องการกับกลุ่มผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน

การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ด้วยผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง องค์ประกอบที่สำคัญที่ช่วยสร้างความสำเร็จให้แก่ตราสินค้าแฟชั่น คือ (1) อัตลักษณ์ของทุนทางวัฒนธรรมการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (2) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (3) นวัตกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นกับทุนทางวัฒนธรรม และ (4) แนวโน้มกระแสนิยม องค์ประกอบทั้งหมด จะช่วยให้ผู้ประกอบการ หรือนักออกแบบ มีเครื่องมือในการกำหนดกรอบแนวคิด และทิศทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้อย่างแม่นยำ ส่งเสริมให้ตราสินค้ามีกระบวนการพัฒนาที่สอดคล้องกับตลาดสินค้า

การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากทุนทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ที่มุ่งเน้นความงาม และกระบวนการตามธรรมชาติ เช่น การผลิตและการสร้างสรรค์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กล่าวได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัยอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

จำนงค์ ปัญญาแก้ว. การสร้างกระบวนการทัศนสินค้าชุมชนร่วมสมัยจากทุนวัฒนธรรมกรณีศึกษา :

ชนเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์. สาขาวิชาศิลปการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
บ้านจอมยุทธ์. การแต่งกายเผ่าม้ง. สืบค้นวันที่ 1 สิงหาคม 2564, จาก https://www.baanjomuyut.com/library_2/history_of_costume/06_1.html

ฝ่ายวิจัยและพัฒนาวัฒนธรรมศิลปวิทยาการพัฒนามรดกภูมิปัญญาและศักยภาพ. ชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง และการสร้างสรรค์ผ้าปักม้ง. สืบค้นวันที่ 15 ธันวาคม 2563, จาก https://www.sacict.or.th/Uploads/Items/Attachments/Ca889Fd9B844559Dc1D47B4A52D5E40B/_43Ff0E22954Ffe9583E67Ef39B87Dc44.Pdf

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. ประเพณีการแต่งกายของชาวเขาเผ่าม้ง. สืบค้นวันที่ 1 สิงหาคม 2564, จาก <http://www.hmongkheknoi.pcru.ac.th/layouts/banner/>

ศิริ อรัญนารถ. (2558). นวัตกรรมตราสินค้าแฟชั่นไลฟ์สไตล์:ทุนวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร สำหรับผู้ประกอบการเนอเธอร์แลนด์. (ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต). กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง. สืบค้น วันที่ 1 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/84>

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ. ผ้าปักม้ง เอกลักษณ์ชนเผ่าที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ. สืบค้นวันที่ 15 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.sacict.or.th/Detail/2018-09-14-11-35-V-Bza>

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ(องค์กรมมหาชน). (2557). เอกลักษณ์และศิลปะลวดลายผ้าชาวเขา.(พิมพ์ครั้งที่ 1). พระนครศรีอยุธยา: บริษัท สยามคัลเลอร์พรีน จำกัด. สืบค้นวันที่ 15 ธันวาคม 2563 จาก <https://Fliphtml5.Com/Wqdx/Nszx/Basic>

- สไบทิพย์ ตั้งใจ. (2558). การจัดการอนุรักษ์และสืบสานศิลปปะผ้าปักของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ(สำนักงาน กปร.) .(2555). คู่มือการผลิตผ้าย้อมคราม. (พิมพ์ครั้งที่2). กทม: บริษัท มูฟเม้นท์ เจน ทรี จำกัด. สืบค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2563, จาก <http://puparn.rid.go.th/industry/PDF/19-19.pdf>
- หน่วยปฏิบัติการวิจัยแฟชั่นและนฤมิตศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(FAC-RU) . (2563). โครงการนวัตกรรมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์จากจังหวัดน่านสู่สากลเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กรณีศึกษา ร้านรัตนพรผ้าเขียนเทียน อำเภอปัว จังหวัดน่าน. (รายงานการดำเนินการวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อนุรัตน์ วัฒนาวงศ์สว่าง. ผ้าเขียนเทียน Hmong Batik กราฟิกบนผืนผ้า. สืบค้นวันที่ 1 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.nairoburo.com/travel/tips-travelers/hmong-batik/>
- Go Online Thailand. (2020). เจาะลึก 5 Generations ...เข้าใจผู้บริโภคมากขึ้น. สืบค้นวันที่ 23 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://goonlinethailand.com/blog/online-marketing/generations-for-marketing/>
- TCDC RESOUECE CENTER. (มปพ.). คู่มือการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ World Global Style Network Database Manual. สืบค้นวันที่ 23 พฤศจิกายน 2564, จาก <http://resource.tcdc.or.th/upload/share/wgsn.pdf>
- WGSN. (2022). Womenswear Forecast A/W 22/23: Rerooted Nature [pdf file]. จาก <https://www.wgsn.com/en>

สัมภาษณ์

รัตนพร ศิลป์ทำว. ผู้ประกอบการร้านรัตนพรผ้าเขียนเทียน. สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2563.

